

АУДІОВІЗУАЛЬНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Ірина Зозуля

канд. пед. наук, доцент кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету (21021, Вінниця, Хмельницьке шосе, 95); e-mail: irazozulya15011985@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-1496-6143>.

Алла Стадній

канд. філол. наук, доцент кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету (21021, Вінниця, Хмельницьке шосе, 95); e-mail: stadniy.alla@ukr.net; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-7125-5970>.

Алла Слободянюк

старший викладач кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету (21021, Вінниця, Хмельницьке шосе, 95); e-mail: a.allavin@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-2785-1783>.

Завдяки інформаційним технологіям сучасний візуально орієнтований світ – це світ реальних і віртуальних можливостей. Тому телебачення й інтернет використовують не лише для розваги, але й пізнавальною метою в усіх сферах людської діяльності, зокрема й в освіті.

У дидактиці аудіовізуальні засоби відіграють важливу роль в оволодінні іноземними мовами. Доцільність їхнього використання в навчальному процесі зумовлюється тим, що вони сприяють реалізації всіх загальнодидактичних принципів навчання – активності, свідомості, послідовності, а також наочності. Аудіо- та відеоматеріали спрямовані на підвищення ефективності сприйняття програмового матеріалу, перевірку рівня його засвоєння, оволодіння вміннями та практичними навичками застосування отриманих знань. Метою нашого дослідження стала спроба окреслити найбільш базові принципи формування іншомовної компетентності студентів немовних закладів вищої освіти на основі використання аудіовізуальних засобів навчання.

У процесі дослідження проведено аналіз і синтез передового педагогічного досвіду, узагальнено власні спостереження, експериментально перевірено доцільність використання аудіовізуальних засобів навчання у формуванні іншомовної мовленнєвої компетентності

©Зозуля І.Є., Стадній А.С., Слободянюк А.А. 2022

іноземних студентів підготовчого відділення та основного етапу навчання (1-4 курси), українських студентів 1-2 курсів Вінницького національного технічного університету.

У статті розкрито сутність поняття іншомовної мовленнєвої компетентності. Проаналізовано основні методи формування іншомовної комунікативної компетентності студентів на основі використання аудіо- та відеоматеріалів (фоноправ, фонозаписів текстів, аудіоуроків, подкастів, відеофрагментів, відеофільмів, електронних підручників, online-словників, відеоконференцій, віртуальних семінарів, телекомунікаційних проєктів). Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність використання аудіовізуальних засобів навчання та їхній вплив на формування мовленнєвої компетентності в українських та іноземних студентів. Доведено, що під час використання аудіовізуальних засобів на заняттях варто враховувати пізнавальні закономірності навчальної діяльності студентів, їхню підготовленість до сприймання й засвоєння матеріалу, що вивчається, а також важливо забезпечити органічне поєднання конкретних аудіовізуальних засобів із професійною майстерністю викладача.

Створення іншомовного комунікативного середовища сприятиме не лише оптимізації навчання майбутніх інженерів іншомовного фахового спілкування, а й формуванню в них професійної комунікативної компетентності.

Ключові слова: англійська мова як іноземна, аудіовізуальні засоби, іншомовне спілкування, комунікативна компетентність, українська мова як іноземна.

Вступ. Відповідно до сучасної Концепції модернізації освіти педагогічна діяльність має бути спрямована на формування в студентів ключових компетентностей завдяки оптимізації та інтенсифікації навчального процесу. Для формування навичок мовленнєвої діяльності, визначальних для комунікативної мобільності, необхідно створити умови для активної усної практики.

Розвиток навичок говоріння є одним із найважливіших завдань навчання будь-якої мови, тому саме це є пріоритетною метою під час вивчення англійської та української мов як іноземних із використанням аудіовізуальних засобів. Не менш важливим завданням є залучення студентів до вивчення іноземної культури, культурних цінностей іншого народу. Велику роль у реалізації цих завдань відіграють аудіо- та відеоматеріали. З одного боку, автентичні матеріали дозволяють імітувати занурення студентів у мовне середовище. З іншого боку, вони дають наочне уявлення про життя, традиції та реалії як України, так і англійських країн.

Постановка проблеми в загальному вигляді. З метою модернізації процесу навчання використовують інноваційні методи й прийоми, що поєднують інтерактивні та комп'ютерні технології. Аудіовізуальні засоби допомагають сприймати інформацію візуально, аудіально, кінетично. Особливо ці технології ефективні для тих, хто краще сприймає візуальні образи героїв, події, локації.

Аудіовізуальні засоби у вивченні іноземних мов мають великий потенціал. За їхньою допомогою можна навчати різних видів мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, читання, письма. Такі технології виконують одночасно декілька функцій: допомагають змоделювати закономірності іншомовного спілкування, зануритися в мовне середовище, ознайомитися з автентичними матеріалами, створити різні ситуації спілкування на занятті; урізноманітнюють способи вивчення нового матеріалу; забезпечують невимушену атмосферу під час уроку – перегляду відео, фільмів, слухання пісень. Використання аудіо- та відеоматеріалів підвищує й мотивацію до вивчення іноземної мови, й ефективність навчання.

Аналіз останніх досліджень. Психологи вважають, що 80% сучасних студентів є візуалами й тільки 20% – аудіали й кінестетики. Напевно, це закономірно, враховуючи пріоритетність кліпової культури в століття глобальної комп'ютеризації, тому важливо своєчасно коригувати викладання згідно запитів суспільства. Педагог-новатор Марія Рибнікова зауважує, що науково обґрунтованою методикою можна забезпечити різні складники: і успішність, і реалізацію програми, і дисципліну, і результативність роботи викладача, і подальше зростання та розвиток можливостей студента [15 : 60]. Дослідженню аудіо- та відеотехнологій присвятили свої праці Р. Арнхейм, Н. Бориско, Н. Бровко, А. Вербицький, В. Далінгер, Б. Ерднієв, О. Зубченко, Т. Леонтєва, С. Ніколаєва, Ю. Плотинський, Ю. Поздрань, В. Прокоф'єва, Н. Резник, Г. Селевко, О. Тарнопольський, І. Щербакова, Є. Щукіна та інші.

Автор багатьох методик із вивчення іноземних мов Михайло Ляховицький у своїх розвідках обґрунтовує використання під час роботи зі студентами трьох типів аудіовізуальних засобів: 1) візуальні (зорові) – малюнки, таблиці, схеми, репродукції картин, діафільми; 2) адитивні (слухові) –

радіотрансляції, аудіозаписи тощо; 3) власне аудіовізуальні (зорово-слухові) – кінофільми, телефільми, комп'ютерні програми [7].

Педагоги, використовуючи аудіовізуальні засоби, створюють сприятливий для засвоєння нової інформації психологічний клімат, коли відбувається емоційне сприйняття дійсності. Емоційний чинник або мотивує і спонукає до навчальної діяльності, або викликає супротив і, відповідно, небажання засвоювати нові знання. Цей процес американські психоаналітики Р. Бендлер і Дж. Гріндер назвали нейролінгвістичним програмуванням [4].

Аналіз наукових джерел підтвердив, що застосування візуалізації є необхідною умовою успішного вивчення іноземних мов, оскільки унаочнення навчального матеріалу підвищує ефективність заняття, поживляє навчальний процес, збуджує ініціативу та мислення, привчає студентів до аналізу та узагальнення.

Мета нашої роботи – визначення та обґрунтування умов ефективного використання аудіовізуальних засобів навчання, які допомагають розвивати креативне, асоціативне та критичне мислення, пам'ять й увагу студентів на заняттях з іноземних мов, а також дозволяють зробити процес навчання цікавішим і результативнішим.

Виклад основного матеріалу. Визначальною метою навчання студентів немовних спеціальностей іноземних мов є оволодіння мовленням як засобом міжкультурної взаємодії та спілкування, що передбачає взаємопов'язаний комунікативний і полікультурний розвиток українських та іноземних студентів для підготовки їх до використання мов як засобу самовираження, самоосвіти, «інструменту індивідуально особистісного занурення в іншу культуру» [12: 133]. Реалізація цієї мети спрямована на формування й розвиток у здобувачів немовних спеціальностей білінгвальної комунікативної компетентності, необхідної для спілкування іноземною мовою з викладачами, студентами, носіями мови іншої країни; використання англійської чи української мови як другої іноземної в соціально-побутовій, адміністративній та навчально-педагогічній сферах. Це розширює в студентів мовну картину світу, формує уявлення про діалог культур, свідоме використання цінностей толерантної комунікації, виховує

соціальну емпатію, готовність до осмислення соціокультурного досвіду інших країн.

Отже, основними завданнями навчання іноземних мов студентів негуманітарних спеціальностей є такі: комунікативні (формування й розвиток усіх компонентів іншомовної комунікативної компетентності: мовної, мовленнєвої, дискурсивної, соціокультурної, компенсаторної й навчальної) та людинотворчі (виховні, освітні й розвивальні) [2 : 107]. Звідси впливає саме визначення *мовленнєвої компетентності у сфері іноземної мови* — це оперування студентами на належному рівні основами іншомовних фонетичних, лексичних і граматичних знань у процесі аудіювання, діалогічного та монологічного мовлення.

У навчальному процесі використовують такі сучасні аудіовізуальні засоби: фонограми – фонозаписи текстів, фоновправи, фонотести, аудіоуроки, подкасти, радіопрोगрами; відео – відеофрагменти, фільми, відеоуроки; комп’ютерні навчальні посібники – електронні підручники, довідники, словники, ігри; інтернет – онлайн-словники, онлайн-уроки, онлайн-конференції.

Ми акцентуємо увагу на зорово-слухових матеріалах, які постійно використовуємо в процесі занять з українськими та іноземними студентами.

Під час перегляду фрагментів відео, фільмів, прослуховування аудіозаписів людина засвоює інформацію за допомогою зору й слуху, у такий спосіб відбувається ефективніше запам’ятовування матеріалу.

У нашій країні та й за кордоном використовують спеціальні курси для поглибленого вивчення мов, а саме: “Headway”, “Word on the Street”, “Get Ready”, “WOW”, “Streamline”, “Pearson” для вивчення англійської мови як іноземної та “Ukrainian lessons”, “Internet Polyglot”, “50Languages”, “Крок до України”, “Мова” тощо для навчання іноземних студентів української мови [6: 112–113].

Для вивчення української як іноземної розроблено підручники з дисками, які містять записи діалогів, текстів, фраз для запам’ятовування [1; 5; 10; 11]. Робота з подкастами сприяє формуванню та розвитку комунікативної компетентності студентів, підвищенню мотивації вивчення мови та є невичерпним джерелом навчальних матеріалів. Такий вид діяльності доцільно пропонувати студентам і під час очного навчання, і дистанційного, і змішаного. Переверити виконання завдань можна у будь-який

спосіб: створити скетчнотатку прослуханого матеріалу, обговорити тему у формі дискусії чи мозкового штурму, запропонувати виконати тестові завдання та інші.

Робота з аудитивними (слуховими) засобами залежить від мети, яку визначає викладач: загальне розуміння повідомлення чи повне – використовують різні підходи до навчання. Зрозуміти текст у цілому спроможні студенти з високим рівнем знань, які значення незнайомих слів визначають за контекстом. Зі студентами, які мають низький рівень знань, варто провести підготовчу словникову роботу з метою вивчення нових лексем для дослівного розуміння повідомлення. Систематичне прослуховування аудіоматеріалів сприятиме розвитку фонематичного слуху, оволодінню студентами правильною вимовою, розумінню принципів наголошування слів [3 : 67].

Визначають такі переваги використання відеоматеріалів у процесі вивчення іноземної мови:

- насиченість відібраними лексичними одиницями для активізації знань;
- типовість ситуацій;
- повторюваність мовних одиниць, відібраних для активізації;
- одержання багатой соціокультурної та професійно спрямованої інформації [9: 61–74].

Різні відеозасоби, а саме: художні, документальні, мультиплікаційні фільми, новини, рекламні ролики – демонструють використання живої мови в конкретній ситуації в поєднанні з невербальними засобами спілкування: жестами, мімікою, позами, поглядом. Зоровий ряд демонструє ситуацію й обставини, у яких розгортаються події, знайомить з героями. Доповнює зображення звукова інформація, яка фокусує увагу глядача та допомагає зрозуміти сюжет. Використання відеоматеріалів сприяє вивченню нової іншомовної лексики, розвитку навичок аудіювання та слухання.

Добираючи автентичні відеоматеріали для вивчення іноземної мови, варто враховувати: 1) рівень знань студентів; 2) складність матеріалу; 3) співвідношення звукової та зорової інформації в епізодах; 4) відповідність візуального матеріалу темі заняття та дидактичним завданням; 5) актуальність теми з урахуванням потреб та інтересів студентів; 6) тривалість фрагменту; 7) наявність субтитрів; 8) виховну мету.

Аудіо- та відеоматеріали відображають не лише особливості мови, а й мовлення, а також культуру, звичаї, традиції певного народу, що сприяє вивченню нової мови. Тому ефективність використання цих технологій залежить від попередньої підготовки викладача та правильної організації роботи. Педагог може запропонувати переглянути одну коротку частину фільму, кілька задалегідь відібраних епізодів відповідно до навчальної мети, а також увесь фільм.

Відеотехнології використовують як під час занять, так і позааудиторній роботі. На уроці викладач може зупиняти відео для проведення бесід за змістом побаченого, дискусій, прослуховування монологічних висловлювань, написання відгуків, розігрування сценки за ролями.

Працюючи з різними аудіо- та відеоматеріалами та аналізуючи отримані дані, ми дійшли висновку, що простежується позитивна тенденція в розвитку навичок письма й говоріння. На заняттях було помічено, що систематична та цілеспрямована робота з аудіовізуальними засобами сприяє розвитку умінь аудіювання та мовної активності студентів, які виявляють непідробний інтерес до таких прийомів роботи з відео, як «глядачі та слухачі», «пророцтво».

У своїй практиці активно використовуємо такі відеоматеріали: художні – мультфільми, фрагменти спектаклів чи фільмів; науково-популярні та публіцистичні – інтерв'ю, документальні та навчальні фільми; інформаційні – записи новин, телевізійних програм, реклам, відеороликів; країнознавчі – це відеоекскурсії. За допомогою використання різних прийомів та завдань успішно проходить як процес упровадження нової лексики, так і повторення вже вивченої.

Багаторічний досвід викладання української мови іноземним студентам та англійської мови українським здобувачам дозволив нам простежити ефективність використання аудіовізуальних методів під час навчання мов на різних етапах заняття: вивчення нового матеріалу, закріплення набутих студентами знань, контролю. На етапі вивчення нового матеріалу для збагачення словникового запасу пропонуємо записати незрозумілі слова або словосполучення, пояснити значення нового слова з контексту, пригадати, у якій ситуації вживали нове слово. Вивчаємо нові інтонаційні моделі за допомогою аудіо- та відеоматеріалів. Менше

варіантів завдань можна використати для вивчення граматики, серед яких: виписати незрозумілі граматичні конструкції, пояснити певні граматичні форми слів, які трапляються у фрагментах, виписати конструкції, наприклад, з прислівником й проаналізувати особливості сполучуваності їх з іншими словами. На етапі засвоєння інформації аудіовізуальні матеріали доповнюють індуктивні методи навчання: студенти під керівництвом викладача стежать за певним мовним явищем, на основі аналізу конкретних фактів роблять формально-логічні висновки.

Для закріплення набутих знань використовуємо аудіовізуальні методи в поєднанні з дедуктивними: виписати з аудіо- та відеоматеріалів слова або конструкції, які вивчили на занятті, знайти в аудіо синоніми-антоніми до запропонованих викладачем слів, поставити виписані слова в певну граматичну форму, скласти письмово (усно) діалог героїв, поширити речення прикметниками (прислівниками, частками, вставними словами тощо), замінити пряму мовою непрямою, прості речення – складними тощо. Розвиваємо й орфографічні вміння, оскільки студенти записують різні мовні одиниці, сприйняті на слух. Виконання таких вправ готує студентів до написання конспектів.

З метою контролю здобутих знань, крім написання тестових завдань, студенти описують відеофрагмент (твір або твір-мініатюра), створюють конспект, виконують аудіювання, складають запитання чи план, пишуть анотацію або спойлер, рекламний допис у соціальні мережі, оголошення про майбутню подію, готують презентації, беруть інтерв'ю в героїв, представляють інсценівки уривків.

У таблиці 1 можна побачити результати наших спостережень.

Таблиця 1. Ефективність використання аудіовізуальних методів на різних етапах заняття

Вивчення нового матеріалу	Закріплення набутих студентами знань	Контроль
17%	63%	20%

Використання відео можливе на всіх етапах процесу навчання іноземної мови: для презентації нового матеріалу в реальному контексті; для закріплення й узагальнення лексичного і граматичного матеріалу в різних ситуаціях спілкування; для

розвитку вмінь усномовного спілкування; для вивчення іншомовної культури й виявлення міжкультурних відмінностей.

Робимо висновок, що найдоцільніше використовувати методи аудіовізуалізації саме під час систематизації набутих раніше знань. Уміле використання аудіо- та відеоматеріалів у процесі навчання сприяє розвитку самостійності, активності, творчої пізнавальної діяльності студентів, що значною мірою забезпечує підготовку їх до самостійної практичної роботи. Важливо те, що за допомогою аудіовізуальних засобів відбувається навчання розуміння мови на слух, чому сприяють візуальні опори.

Переглядаючи навчальні відеоматеріали, студенти отримують практичні навички з моделювання різних соціальних ситуацій, дізнаються про умови налагодження конструктивних стосунків у групі, визначають своє місце в ній, уникають конфліктів, шукають компроміси; навчаються мистецтву ведення діалогу, формулюванню власної думки, правильного її вираження; розвивають уміння доводити свій погляд, аргументувати й дискутувати; ефективно розвивають навички проєктної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт.

Ми склали перелік фільмів, з якими рекомендуємо працювати на заняттях або ж переглядати студентам (українським та іноземним) самостійно з метою вдосконалення рівня володіння українською та англійською мовами.

Таблиця 2. Українськомовні фільми

Рівень А2	Рівень В1	Рівень В2
Мультсеріал «Лепетуни»	Серіал «Школа»	Мультсеріал «Книга – мандрівка. Україна»
Мультіплікаційний фільм «Жив собі пес»	Серіал «Дві матері»	Серіал «Таємниці»
Фільм «Микита Кожум'яка»	Серіал «Перші ластівки»	Серіал «Подорожники»
Фільм «Мері Попінс»	Художній фільм «Вовк з Волл-стріт»	Художній фільм «Солодкий листопад»
Фільм «Дронині мандрони»	Фільм «Тім Галер, або Проданий сміх»	Художній фільм «Вищий пілотаж»

Для самостійного вивчення української як іноземної Ю. Г. Косенко створила онлайн-курс «Твій успіх», який забезпечує комплексне навчання основних видів мовленнєвої діяльності [8].

Таблиця 3. **Англомовні фільми**

Рівень А2	Рівень В1	Рівень В2
“The holiday”,	“Raiders of the lost arc”,	“Forrest Gump”,
“My big fat Greek wedding”,	“Cast away”,	“The matrix”,
“Garfield”,	“Harry Potter and the Philosopher’s stone”,	“The hangover”,

Виокремлюють такі етапи в роботі з відеоматеріалами: переддемонстраційний, демонстраційний, післядемонстраційний [13: 92].

1. Підготовчий (переддемонстраційний):

- робота з фонетикою для розвитку фонематичного слуху й правильної артикуляції: «Третій зайвий» (назвати слово, у якому немає звука, що повторюється в двох інших словах), «Спіймай звук» (плескати в долоні, коли почують певний звук), «Сортувальник» (посортувати слова з певними звуками), «Ланцюжок» (назвати слова, що містять певний звук з теми, яку вивчають);

- запобігання лексичним труднощам: встановлення відповідностей між словом і зображенням / значенням, добір відповідного за значенням слова, розгадування кросворду, ребусу, завдання на синонімію-антонімію та інші;

- аналіз граматичних труднощів: вибір правильної форми слова, редагування речень, виконання тестових завдань;

- різні варіанти передбачення змісту тексту, що ґрунтуються на: узагальненні раніше отриманих знань з цієї теми; особливостях заголовка; перегляді частини фільму без звуку або стоп-кадру; списку нових слів з перекладом або дефініціями, що пред’являється до тексту; змісті питань або правдивих/неправдивих твердженнях;

- робота за змістом, яка підготує до сприйняття теми: прогнозування змісту фільму за ілюстрацією чи назвою, проблемне запитання, бесіда, дискусія. Викладач може коротко

передати основний зміст відеофрагмента, пояснивши в такий спосіб те, що побачать студенти. Запропонований вступ має зацікавити слухачів, тоді основна мета цього етапу може вважатися досягнутою.

2. *Етап перегляду фільму чи епізоду (демонстраційний)*: для загального розуміння – один раз, для детального – два рази. Для підвищення ефективності пропонують перед переглядом завдання: знайти відповідь на запитання, обрати правильну відповідь, запропонувати свою назву фільму, придумати завершення сюжету, відтворити початок та інші. Завдання для демонстраційного етапу мають бути лаконічними й одиничними, спрямованими переважно на пошук мовної інформації. Цей тип вправ і завдань орієнтований на виокремлення, фіксацію, трансформацію певного матеріалу: лексики, граматики, фонетики. У цьому випадку не стільки формулювання завдання, скільки зміст вправи забезпечує ту або іншу міру ефективності й виправданості виконання завдання.

3. *Післяпереглядовий (післядемонстраційний) етап* передбачає розвиток усного монологічного й діалогічного та писемного мовлення студентів: повторити репліки героя, наслідуючи інтонацію, манеру, озвучити певний епізод, висловити власне ставлення до побаченого, взяти інтерв'ю в одного з героїв, записати почутий діалог (монолог), написати лист герою, дати поради режисеру, відгадати героя за описом, скласти правдиві й неправдиві твердження та запропонувати студентам визначити їх, синхронно озвучувати відео студентами групи при вимкненому звуку оригіналу відео, синхронно озвучувати фрагмент відео власним варіантом тексту при вимкненому звуку оригіналу відео, не показати закінчення відео, тобто студенти вигадують власний варіант кінцівки відео та лише потім бачать оригінал, скласти хронологію подій сюжету, написати статтю до газети про події, що були у відео, та багато інших вправ творчого характеру.

Саме вправи післядемонстраційного етапу є найбільш креативними та продуктивними. Вони покликані використати початковий відеоматеріал в якості основи й опори для розвитку продуктивних умінь в усному або письмовому мовленні.

Перевагу надаємо коротким за тривалістю відеоматеріалам: від 2 до 15 хвилин, при цьому вважається, що 4-5 хвилин демонстрації відео можуть забезпечити напружену роботу групи протягом цілої години. Це зумовлено такою специфічною особливістю

відеоматеріалів, як щільність і насиченість інформації. Тому доцільніше використовувати короткий уривок для інтенсивного вивчення, ніж більш тривалий відеоепізод для екстенсивного.

Уважаємо, що загальною метою викладання іноземної мови в будь-якому закладі вищої освіти на різних етапах навчання є формування в тих, хто навчається, іншомовної комунікативної компетентності, рівень розвитку якої на кінець мовного курсу або одного з його етапів має відповідати соціальному замовленню та потребам здобувачів освіти, нормативним вимогам до можливого рівня сформованості такої компетентності і реальним можливостям у заданих умовах навчання. Комунікативна компетентність формується та розвивається в єдності всіх її компонентів: лінгвістичного, соціолінгвістичного (який містить у своєму складі паралінгвістичний компонент), прагматичного та предметного, що дають узагальнені орієнтири для добору змісту навчання, обрання методів та засобів для проведення освітнього процесу. Особливо визначальним є предметний компонент комунікативної компетентності, конкретний склад якого визначається ще перед конкретизацією цілей навчання, його змісту, методів і засобів, оскільки така конкретизація багато в чому відбувається, спираючись на цей склад [14 : 111].

Висновки. На нашу думку, саме технологія візуалізації навчальної інформації може стати основою нових методик навчання мови. Застосування аудіовізуальних засобів позитивно позначається на організації всього навчального процесу, адже вони наділені великою інформативністю, достовірністю, дозволяють проникнути в глибину досліджуваних явищ, підвищуючи наочність навчання, сприяють інтенсифікації освіти в цілому, підсилюють емоційність сприйняття нового матеріалу, чого не можливо досягти без використання інтерактивних методів проведення занять. Гармонійне поєднання слухової та зорової інформації сприяє підвищенню ефективності сприйняття навчального матеріалу, перевірки рівня його засвоєння, опанування практичними навичками застосування здобутих знань. Використання інноваційних методів в процесі вивчення іноземних мов заохочує студентів до вдосконалення комунікативних умінь, розширює їхні можливості. Практична цінність запропонованої системи формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей полягає в тому, що вона

закладає основи ефективного оволодіння іноземною мовою, мобілізує мовно-розумову активність студентів; дозволяє обрати оптимальний автономний режим комунікативно-пізнавальної діяльності студентів завдяки використанню візуалізації.

Перспективи подальших досліджень: потребує подальших наукових розвідок технологія використання аудіовізуальних методів під час дистанційного навчання, самостійної позааудиторної роботи студентів, аналіз ролі відеозасобів у мотивації студентів до оволодіння професійною компетентністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонів О., Паучок Л. Українська мова для іноземців. Модульний курс. (+CD). К.: Інкос, 2012. 268 с.
2. Антонюк С.М. Комунікативний метод вивчення мови. *Вісник Технологічного університету Поділля*. Хмельницький, 2003. С. 107–109.
3. Бичкова Н.І. Типологія відеофонограм для навчання усного іноземного спілкування. *Методика викладання іноземних мов*. К.: Освіта, 1992. Вип. 21. С. 68–71.
4. Бэндлер Р., Гриндер Д. Большая энциклопедия НЛП. Структура магии. СПб., 2010. 608 с.
5. Бурак М. Яблуко: підручник з української мови як іноземної (базовий рівень). Львів: Видавництво УКУ, 2015. 268 с.
6. Зозуля І.Є., Стадній А.С. Використання онлайн-ресурсів та мобільних додатків у вивченні української мови як іноземної. *Міжнародна комунікація – полілог культур (актуальні питання навчання іноземців): збірник наукових праць / за заг. ред. проф. Л.В. Рєви-Лєвшакєвої*. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мєчєнікєва, 2019. С. 110–113.
7. Комарова Н.І. Технічні та аудіовізуальні засоби навчання. Програма для студентів гуманітарних факультетів педагогічних вузів. М.: МДПУ, 2004. 52 с.
8. Косенко Ю.Г. Твій успіх. URL: https://youtube.com/playlist?list=PL09jwrqzmWH6_20dOXAvmDmTLqhbU21I4 (дата звернення: 19.02.2022).
9. Леонтьєва Т.П. Досвід і перспективи застосування відео в навчанні іноземних мов. *Нетрадиційні методи навчання іноземних мов у вузі: матеріали респ. конференції*. Мінськ, 1995. С. 61–74.
10. Палінська О. Крок 2 (рівень В1). Українська мова як іноземна: книга для студента. Львів: Дон Боско, 2014. 160 с.
11. Палінська О., Туркевич О. Крок 1. Українська мова як іноземна: книга для студента (+CD-ROM). Львів: Львівська політехніка, 2014. 84 с.

12. Пантелєєва О.О., Малєєва Т.Є. Формування іншомовної комунікативної компетенції студентів немовних спеціальностей. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2019. Вип. 1. С. 132–142.
13. Рябокучма Т.О., Горбаченко А.Л. Застосування автентичних відеоматеріалів у процесі вивчення іноземної мови для забезпечення ефективного опанування навичок слухання здобувачами вищої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Випуск 79. Том 2. С. 90–94. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.2.19>.
14. Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.
15. Чертов, В.Ф., Рыбникова М.А. Методика преподавания литературы: в 2-х частях. Ч. 1. М: Просвещение, Владос, 1995. С. 57–60.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2022.

Статтю рекомендовано до друку 27.04.2022.

Як цитувати: Зозуля І., Стадній А., Слободянюк А. Аудіовізуальні засоби навчання в процесі формування іншомовної комунікативної компетентності. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2022. Вип. 40. С. 12–28. DOI: <http://doi.org/10.26565/2073-4379-2022-40-01>.

AUDIOVISUAL TEACHING AIDS IN THE FORMATION PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE

Iryna Zozulia

PhD in Pedagogics, Associate Professor, Linguistics' Department,
Vinnytsia National Technical University (21021, Vinnytsia, 95 Khmelnytske
Shose); e-mail: irazozulya15011985@gmail.com; orcid:
<https://orcid.org/0000-0002-1496-6143>.

Alla Stadnii

PhD in Philology, Associate Professor, Linguistics' Department, Vinnytsia
National Technical University (21021, Vinnytsia, 95 Khmelnytske Shose);
e-mail: stadniy.alla@ukr.net; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-7125-5970>.

Alla Slobodianiuk

Senior Lecturer, Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical
University (21021, Vinnytsia, 95 Khmelnytske Shose); e-mail:
a.allavin@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-2785-1783>.

The modern visually-oriented world is the world of real and virtual possibilities due to the application of information technologies. Therefore, television and the Internet are used not only for entertainment but also for educational purposes in all the spheres of human activity including education.

In didactics, audiovisuals play an important role in mastering foreign languages. The appropriateness of their use in the educational process is stipulated by their implementation facilitating all general didactic learning principles – activity, consciousness, consistency, and visualization as well. Audio and video materials are aimed at improving the perception efficiency of the program material, checking the level of its assimilation, and mastering the abilities and practical skills for application of the acquired knowledge. The aim of our analysis was an attempt to define the most basic principles for the formation of competence in a foreign language in students from non-language institutions of higher education based on the use of audiovisual teaching aids.

During the study, the authors conducted an analysis and synthesis of the best pedagogical practice, generalized their observations, and experimentally verified the validity of using audiovisual teaching aids in the formation of foreign language competence of foreign students of the preparatory department and the main stage of training (1st-4th year students), and 1st-2nd year Ukrainian students of Vinnytsia National Technical University.

The article clarifies the concept of foreign language competence. There have been analyzed the main methods of forming students' foreign language competence based on the use of audio and video materials (phonetic recordings, texts recordings, audio lessons, podcasts, video clips, video films, electronic textbooks, online dictionaries, video conferences, virtual seminars, telecommunication projects). The authors have substantiated theoretically and tested experimentally the effectiveness of the use of audiovisual teaching aids and their influence on the formation of speech competence among Ukrainian and foreign students. They have proved that while using audiovisuals in the classroom one should take into account the cognitive patterns of students' learning activities, and their readiness to perceive and assimilate the learning material. It is also important to ensure an organic combination of specific audiovisuals with the teacher's professional skills.

The creation of the foreign language communicative environment will help both optimize the training of future engineers of foreign language professional communication, and also form their professional communicative competence.

Key words: English as a foreign language, audiovisuals/audiovisual teaching aids, communicative competence, foreign language communication, Ukrainian as a foreign language.

REFERENCES

1. Antoniv, O. and Pauchok, L. (2012). *Ukrainska mova dlia inozemtsiv. Modulnyi kurs. (+CD) [Ukrainian language for foreigners. Module course]*. K.: Inkos [in Ukrainian].

2. Antoniuk, S.M. (2003). *Komunikatyvnyi metod vyvchennia movy* [Communicative method of language learning]. *Visnyk Tekhnolohichnoho universytetu Podillia* [Herald of Technological University Podillia]. Khmelnytskyi, pp. 107–109 [in Ukrainian].
3. Bychkova, N.I. (1992). *Typolohiia videofonohram dlia navchannia usnoho inshomovnoho spilkuvannia* [Typology of digital-video recordings for teaching verbal foreign language communication]. *Metodyka vykladannia inozemnykh mov* [Methodology of teaching foreign languages]. Kyiv: Osvita, 21, pp. 68–71 [in Ukrainian].
4. Bandler, R. and Hrynder, D. (2010). *Bolshaia entsyklopediya NLP. Struktura mahii* [A Big Encyclopaedia of Neuro-Linguistic approaching. The Structure of Magic]. SPb. [in Russian].
5. Burak, M. (2015). *Yabluko: pidruchnyk z ukraïnskoi movy yak inozemnoi* (bazovyi riven) [Apple: a textbook on Ukrainian as a foreign language]. Lviv: Vydavnytstvo UKU [in Ukrainian].
6. Zozulia, I.Ye. and Stadnii, A.S. (2019). *Vykorystannia onlain-resursiv ta mobilnykh dodatkov u vyvchenni ukraïnskoi movy yak inozemnoi* [Using of Online resources and mobile applications in learning Ukrainian as a foreign language]. *Mizhnatsionalna komunikatsiia – poliloh kultur (aktualni pytannia navchannia inozemtsiv): zbirnyk naukovykh prats* [Interethnic communication – a polylogue of cultures (current issues of teaching foreigners): a collection of scientific papers]. Reva-Lievshakova, L.V. (ed.). Odesa: I.I. Mechnykov Odesa national university, pp. 110–113 [in Ukrainian].
7. Komarova, N.I. (2004). *Tekhnichni ta audiovizualni zasoby navchannia. Prohrama dlia studentiv humanitarnykh fakultetiv pedahohichnykh vuziv* [Technical and audiovisual teaching aids. Program for students of humanities faculties department of pedagogical universities]. Moscow: MDPU [in Ukrainian].
8. Kosenko, Yu.H. *Tvii uspikh* [Your success] [online]. Available at: https://youtube.com/playlist?list=PL09jwrqzmWH6_20dOXAvnDmTLqhbU21I4 [Accessed 19 Feb. 2022] [in Ukrainian].
9. Leontieva, T.P. (1995). *Dosvid i perspektyvy zastosuvannia video v navchanni inozemnykh mov* [Experience and prospects of using video in foreign language teaching]. *Netradytsiini metody navchannia inozemnykh mov u vuzi* [Unconventional methods of teaching foreign languages in higher education]. Minsk, pp. 61–74 [in Ukrainian].
10. Palinska, O. (2014). *Krok 2 (riven B1). Ukraïnska mova yak inozemna. Knyha dlia studenta* [Step 2 (level B1). Ukrainian as a foreign language: a book for students]. Lviv: Lvivska politekhnika [in Ukrainian].
11. Palinska, O. and Turkevych, O. (2014). *Krok 1. Ukraïnska mova yak inozemna. Knyha dlia studenta (+CD-ROM)* [Step 1. Ukrainian as a foreign language. A book for a student]. Lviv: Lvivska politekhnika [in Ukrainian].

12. Pantelieieva, O.O. and Malieieva, T.Ye. (2019). Formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentsii studentiv nemovnykh spetsialnosti [Formation of foreign language communicative competence of students of non-language specialties]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka [Spirituality of personality: methodology, theory and practice]. 1*, pp 132–142 [in Ukrainian].
13. Riabokuchma, T.O. and Horbachenko, A.L. (2021). The use of authentic video materials in the process of foreign language learning to ensure effective mastering of listening skills by students of higher educational establishments. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects. Vyp. 79, Tom 2*, pp. 90–94 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.2.19>.
14. Tarnopolskyi, O.B. and Kabanova, M.R. (2019). *Metodyka vykladannia inozemnykh mov ta yikh aspektiv u vyshchii shkoli [Methods of teaching foreign languages and their aspects in higher education]*. Dnipro: Universytet imeni Alfreda Nobelia [in Ukrainian].
15. Chertov, V.F., Rybnikova, M.A. (1995). *Metodika prepodavaniya literatury [Methods of teaching literature]*. In 2 parts. Part 1. Moscow: Prosveshchenye, Vldos, pp. 57–60 [in Russian].

The article was received by the editors 28.03.2022.

The article was recommended for printing 27.04.2022.

In cites: Zozulia I., Stadni A., Slobodianiuk A. (2022). The peculiarities of formation of Ukrainian-language communicative competence of foreign students. *Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 40, pp. 12–28. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2022-40-01> [in Ukrainian].